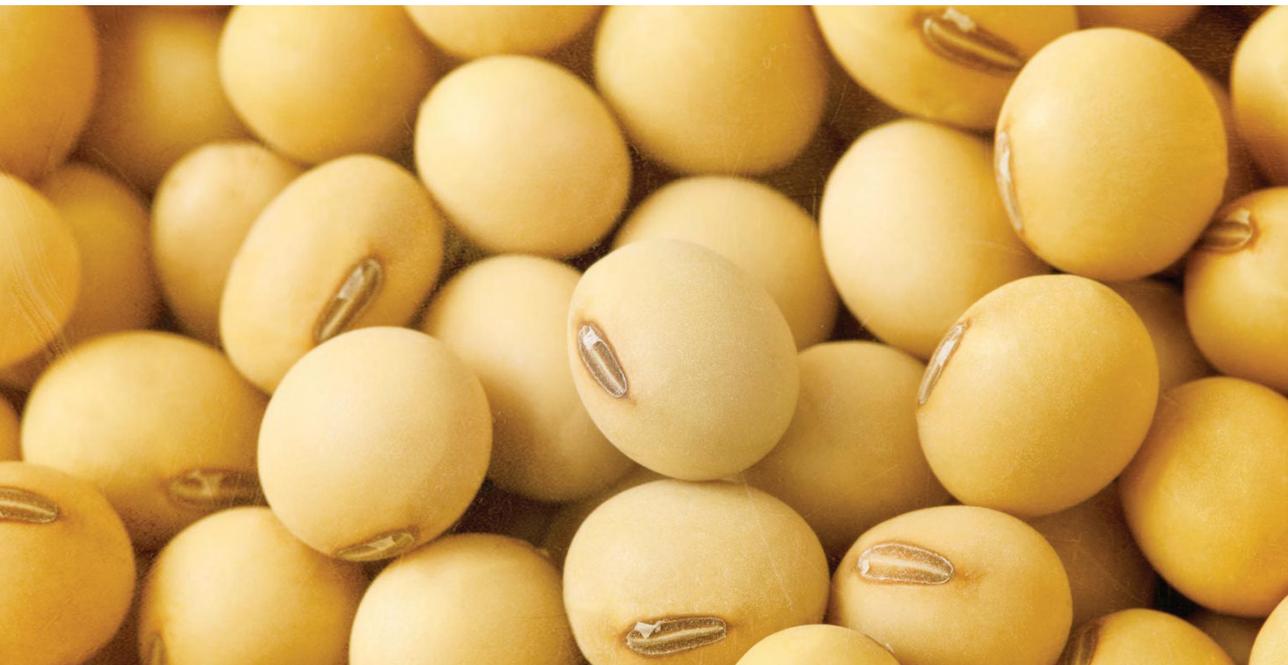

1.2 ถั่วเหลือง

1.2.1 สถานการณ์ถั่วเหลืองในอาเซียน

ถั่วเหลืองเป็นพืชที่ให้โปรตีนและน้ำมันสูง จึงเป็นวัตถุดิบที่นอกจากจะมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมการแปรรูปอาหารในรูปแบบต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นมาเป็นเวลานานแล้ว ยังเป็นวัตถุดิบสำคัญที่มีการใช้ในปริมาณมากสำหรับอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ซึ่งสามารถใช้ได้ในรูปของเมล็ดถั่วเหลืองและกากถั่วเหลือง ในปี 2555 ประเทศอาเซียนสามารถผลิตถั่วเหลืองได้ผลผลิตเมล็ดถั่วเหลืองรวมกันเพียง 1.461 ล้านตัน แต่มีความต้องการเมล็ดถั่วเหลืองรวมกันถึง 6.914 ล้านตัน ทำให้บางประเทศอาเซียนที่มีการบริโภคถั่วเหลืองในปริมาณมากแต่มีผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม และมาเลเซีย ต้องมีการนำเข้าในแต่ละปีในปริมาณมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากประเทศนอกอาเซียนซึ่งมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่ามากเนื่องจากมีการใช้พันธุ์ถั่วเหลืองตัดแปลงพันธุกรรมในการเพาะปลูก ดังนั้นประเทศอาเซียนจึงจัดให้ถั่วเหลืองเป็นพืชอาหารสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่จะต้องร่วมมือกันสนับสนุนและเร่งรัดให้มีการเพิ่มการผลิตภายในประเทศและเปิดโอกาสให้มีการเข้าไปลงทุนทำการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้แก่ภูมิภาคอาเซียนอย่างยั่งยืน

1.2.2 สถานการณ์ถั่วเหลืองในประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูลการผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทย ณ ปัจจุบันอยู่ในสถานะที่ขาดความมั่นคงและยั่งยืนเป็นอย่างมาก โดยในรอบ 12 ปีที่ผ่านมา (2545- 2556) พื้นที่เพาะปลูกมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 1.3 ล้านไร่ในปี 2545 เหลือเพียง 0.259 ล้านไร่ในปี 2556 หรือลดลงร้อยละ 77.06 โดยร้อยละ 70.45 ของพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองทั้งหมดอยู่ในเขตภาคเหนือได้แก่ จังหวัดแพร่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน และเชียงราย ร้อยละ 29.42 อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย และชัยภูมิ ร้อยละ 0.13 อยู่ในเขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี

เกษตรกรที่ยังคงปลูกถั่วเหลืองอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกถั่วเหลืองมาหลายชั่วอายุคน ดังนั้นเกษตรกรในกลุ่มนี้จึงเป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์ แต่ด้วยข้อจำกัดบางประการไม่ว่าด้วยเรื่องการขาดแคลนพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ดี ไม่มีความเข้าใจในการทำการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสม ขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อลดต้นทุนการผลิต จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของผลผลิตต่ำ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีประสิทธิภาพการผลิตสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศในกลุ่มอาเซียนก็ตาม (ในระหว่างปี 2552-2556 ได้ผลผลิตเฉลี่ย 265 กิโลกรัมต่อไร่) และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองที่ลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดแคลนพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ดี และราคาผลผลิตตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า จึงทำให้ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของผลผลิตลดลงมากที่สุดจากปี 2552 มีผลผลิต 0.156 ล้านตัน แต่ในปี 2556 ลดลงเหลือเพียง 0.070 ล้านตัน

ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีสำหรับประเทศไทย สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรนิยมปลูกถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 และ สจ 5 ซึ่งเป็นพันธุ์เก่าที่ได้รับการพัฒนามานานแล้วกันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคและแมลง สำหรับพันธุ์ใหม่ที่จะนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับช่วงเวลาการเพาะปลูกและการจัดการของเกษตรกรในแหล่งผลิตต่างๆ ซึ่งจะต้องมาจากการวิจัยและพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐมีไม่เพียงพอ นอกจากนั้นแล้วการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของไทยยังเป็นการดำเนินงานของผู้ประกอบการรายย่อย โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ให้ความสนใจน้อย เพราะมีปัญหาด้านการพัฒนาพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ และการคุ้มครองพันธุ์

ดังนั้นจึงตกเป็นหน้าที่ของภาครัฐโดยเฉพาะกรมวิชาการเกษตรที่ต้องทำทั้งการพัฒนาพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ และการส่งเสริมเพื่อกระจายพันธุ์ที่ดีสู่เกษตรกร จึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกษตรกรต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองหรือซื้อจากพ่อค้าท้องถิ่น หรือจากเพื่อนบ้าน ซึ่งขาดเทคโนโลยีการผลิต และการเก็บรักษาอย่างถูกวิธีที่จะไม่ให้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีน้ำมันและโปรตีนในเมล็ดมากเสื่อมความงอกลงอย่างรวดเร็ว จึงเป็นปัญหาหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของผลผลิตของประเทศ

การใช้ประโยชน์ถั่วเหลืองในประเทศไทยมีการใช้ทั้งในระดับครัวเรือนและอุตสาหกรรม สำหรับการใช้ในระดับชุมชน (ไม่มีข้อมูลเป็นทางการ) แต่มีการนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์อาหารในหลายรูปแบบ และหลากหลายมีจำหน่ายตามตลาดท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ถั่วเหลืองที่ผลิตในประเทศ สำหรับภาคอุตสาหกรรมจะใช้ในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมอาหารมนุษย์ ทั้ง 3 กลุ่มอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองประมาณปีละ 2.33 ล้านตัน ซึ่งไม่รวมกับการนำเข้าจากถั่วเหลือง โดยร้อยละ 81.23 ใช้ในโรงงานสกัดน้ำมัน ร้อยละ 14.81 ใช้ในโรงงานอาหารสัตว์ และร้อยละ 3.95 ใช้ในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ในปริมาณถั่วเหลืองที่ใช้ทั้งหมดในปี 2556 ร้อยละ 90 เป็นถั่วเหลืองที่นำเข้าจากประเทศที่ปลูกถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) ซึ่งมีปริมาณ 1.68 ล้านตัน จากสหรัฐอเมริกา บราซิล และอาร์เจนตินา คิดเป็นมูลค่า 31,323 ล้านบาท สำหรับข้อกำหนดการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองในปี 2557 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบตามที่คณะกรรมการพืชน้ำมันและน้ำมันพืชเสนอ โดยให้เปิดตลาดเสรีการนำเข้าภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก ครึ่งละ 3 ปี คือเปิดตลาดเสรีนำเข้าไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลาการนำเข้า อัตราภาษีนำเข้าในโควตาร้อยละ 0 นอกโควตา ร้อยละ 80 สำหรับแนวทางการบริหารการนำเข้ามีผู้มีสิทธินำเข้า 7 สมาคม กับ 11 บริษัท และกำหนดให้ผู้มีสิทธินำเข้าให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองภายในประเทศโดยให้มีการรับซื้อในราคาประกันขั้นต่ำ ซึ่งปัจจุบันมีปัญหามากสำหรับพ่อค้าท้องถิ่นตามชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มดังกล่าว จะต้องทำหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าฟอร์มดี (Form D) ที่ยุ่งยากในการปฏิบัติในบางพื้นที่ แต่พ่อค้าท้องถิ่นที่อยู่ใน 11 จังหวัดเป้าหมาย (ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน) สามารถนำเข้าได้ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) แต่จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการภายใต้โครงการ Contract Farming กับจังหวัดเป้าหมาย มีหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและใบรับรองสุขอนามัยประกอบการ

ขออนุญาตนำเข้าซึ่งอุปสรรคดังกล่าวภาครัฐต้องเร่งปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการค้าและการลงทุน ไม่เช่นนั้นแล้วถ้าเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้วมีภาคเอกชนออกไปส่งเสริมให้มีการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน อาจไม่ได้ผลผลิตกลับเข้าประเทศไทย เนื่องจากประเทศจีนและเวียดนาม อาจให้ราคาสูงกว่า และเข้าไปแย่งซื้อเสียก่อน เพราะมีความต้องการใช้ผลผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตเมล็ดถั่วเหลืองภายในประเทศในช่วงเวลาเดียวกันแล้วจะพบว่าปริมาณเพียง 1-2 แสนตันต่อปีเท่านั้น และยังมีแนวโน้มที่จะลดลงต่อไปอีกแสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลกันเป็นอย่างมากระหว่างอุปสงค์ของถั่วเหลืองจากอุตสาหกรรมต่างๆ ในภาพรวมและอุปทานของเมล็ดถั่วเหลืองที่ไทยผลิตได้อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยสามารถจะนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองและกากถั่วเหลืองจากแหล่งต่างๆ ได้ในราคาที่ถูกลงกว่าผลผลิตภายในประเทศเนื่องจากการผลิตถั่วเหลืองทั้งโลกยังสามารถที่จะเพิ่มปริมาณได้อีกมาก จากการใช้พันธุ์ถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรมไปเพาะปลูก ซึ่งจะทำให้ราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกลดต่ำลงจนทำให้ราคาของเมล็ดถั่วเหลืองนำเข้าถูกกว่าราคาของผลผลิตในประเทศ ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกถั่วเหลืองภายในประเทศไว้ให้ได้ เพื่อทดแทนการนำเข้าส่วนหนึ่ง และเป็นการลดความเสี่ยงจากการที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าจนมากเกินไป นอกจากนี้แล้วถ้าประเทศไทยยังคงมีการกำหนดนโยบายที่จะให้มีการเพาะปลูกถั่วเหลือง โดยการใช้พันธุ์ที่ไม่ได้เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดัดแปลงพันธุกรรมต่อไป เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารที่สามารถจะสร้างความแตกต่างของสินค้าสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) ได้ ก็ควรจะมีการนำระบบการทำเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming) ระหว่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่างๆ กับเกษตรกรไปใช้และเพิ่มราคาซื้อเมล็ดถั่วเหลืองให้สูงขึ้นเพื่อจูงใจให้เกษตรกรหันมาเพาะปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นได้

1.3 ถั่วเขียว

1.3.1 สถานการณ์ถั่วเขียวในอาเซียน

ถั่วเขียวเป็นพืชที่อุดมไปด้วยวิตามินบี ซึ่งเป็นสารต่อต้านอนุมูลอิสระและเป็นแหล่งของโปรตีน รวมทั้งคาร์โบไฮเดรตชั้นยอด ถั่วเขียวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แทบทุกส่วน โดยเมล็ดใช้เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ ส่วนลำต้นและเปลือกที่เหลือสามารถนำมาไถกลบลงดินเพื่อช่วยบำรุงดินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถั่วเขียวสามารถนำมาแปรรูปและใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย เช่น การนำมาใช้เพาะถั่วงอก หรือใช้ทำแป้งถั่วเขียว ทำวุ้นเส้น ทำชาหริ่ม หรือทำเป็นขนมต่างๆ กากถั่วเขียวเหลือจากโรงงานวุ้นเส้นสามารถนำมาใช้ทำเป็นอาหารสัตว์ หรือใช้ทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์

พื้นที่ปลูกถั่วเขียวของอาเซียนส่วนใหญ่อยู่ใน 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเมียนมาร์ ในภาพรวมพื้นที่เพาะปลูกถั่วเขียวของอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2552 มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งหมด 8.239 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 8.603 ล้านไร่ ในปี 2555 คิดเป็นอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.54 และเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกประเทศของอาเซียนที่ปลูกถั่วเขียว ยกเว้น อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ที่มีอัตราการเติบโตของพื้นที่ปลูกที่ลดลง ในปี 2555 เมียนมาร์ เป็นประเทศที่มีพื้นที่ปลูกถั่วเขียวมากที่สุด คือ 6.862 ล้านไร่และฟิลิปปินส์มีพื้นที่ปลูกถั่วเขียวน้อยที่สุด คือ 0.034 ล้านไร่

สอดคล้องกับปริมาณพื้นที่เพาะปลูกที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตถั่วเขียวในอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย โดยเพิ่มขึ้นจาก 2.241 ล้านตัน ในปี 2552 เป็น 2.337 ล้านตัน ในปี 2555 คิดเป็นอัตราการเติบโตของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.33 และเป็นแนวโน้มที่คล้ายคลึงกันกับทุกประเทศในอาเซียน ยกเว้น อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ที่มีอัตราการเติบโตของผลผลิตที่ลดลงร้อยละ 1.08 และ 1.14 ตามลำดับ และในปี 2555 เมียนมาร์ เป็นประเทศที่มีผลผลิตถั่วเขียวมากที่สุด คือ 1.344 ล้านตัน และฟิลิปปินส์มีผลผลิตถั่วเขียวน้อยที่สุด คือ 0.019 ล้านตัน

ในด้านประสิทธิภาพการผลิตถั่วเขียวของทั้ง 4 ประเทศผู้ผลิตหลัก เมื่อพิจารณาจากผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่ที่เก็บเกี่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 284 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2552 เป็น 287 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2555 คิดเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.92 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ของปี 2552 และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า เฉลี่ยจากช่วงปี 2552-2555 ไทยจะมีผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ที่ต่ำที่สุด คือ 112 กิโลกรัมต่อไร่ เช่นเดียวกับเมียนมาร์ ที่มีผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่เพียง 196 กิโลกรัมต่อไร่ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า เมียนมาร์และไทยต้องเร่งรัดพัฒนาพันธุ์ถั่วเขียวที่ให้ผลผลิตสูง และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอต่อความต้องการใช้บริโภค

1.3.2 สถานการณ์ถั่วเขียวในประเทศไทย

จากข้อมูลการผลิตถั่วเขียวของไทย ชี้ให้เห็นว่า ในรอบ 11 ปีที่ผ่านมา การผลิตถั่วเขียวอยู่ในสภาวะที่คงตัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรยังมีความพึงพอใจกับราคาที่ขายได้ อย่างไรก็ตามก็ตีผลผลิตแต่ละปีมีแนวโน้มลดลง ด้วยประสิทธิภาพการผลิตที่ค่อนข้างต่ำและพื้นที่ปลูกลดลงทำให้เกษตรกรเสียโอกาสที่จะเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง

การผลิตถั่วเขียวของไทยมีการผลิตอยู่ 2 ช่วง คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม และระหว่างเดือนพฤศจิกายน – เมษายน ส่วนระยะการเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม และ มกราคม – มิถุนายน แหล่งผลิตที่สำคัญคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ นครสวรรค์ สุโขทัย ตาก และพิจิตร ผลผลิตเฉลี่ย ในปี 2555 คือ 113 กิโลกรัมต่อไร่

การผลิตถั่วเขียวในไทย ผลผลิตมีแนวโน้มลดลงในรอบ 11 ปีที่ผ่านมา จากผลผลิต 0.216 ล้านตัน ในปี 2545 ลดลงเหลือ 0.103 ล้านตัน ในปี 2555 เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกลดลง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปริมาณการใช้ในประเทศก็ลดลงจาก 0.192 ล้านตัน ในปี 2545 เหลือ 0.077 ล้านตัน ในปี 2555 ไทยมีการนำเข้าถั่วเขียวเพิ่มทุกปีจาก 1,072 ตัน ในปี 2546 เป็น 12,849 ตัน ในปี 2555 และมีการส่งออกถั่วเขียวเพิ่มทุกปีจาก 18,448 ในปี 2546 เป็น 38,832 ตัน ในปี 2555 ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีปัญหาปริมาณการผลิตถั่วเขียวไม่เพียงพอ แต่ไทยยังสามารถบริหารจัดการปริมาณถั่วเขียวทั้งที่ผลิตได้ และนำเข้า จนสามารถส่งออกเพิ่มในทุกปี

ไทยมีการนำถั่วเขียวไปใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและการแปรรูปในภาคอุตสาหกรรมไทย การใช้ทางตรง (ในครัวเรือน และชุมชน) ได้แก่ การเพาะถั่วงอก ทำถั่วชิก และทำขนมพื้นบ้านต่างๆ ส่วนการแปรรูป เช่น ทำวุ้นเส้น แป้งถั่วเขียว โปรตีนเกษตร ฯลฯ

ปัญหาหลักของการผลิตถั่วเขียว คือขาดแคลนพันธุ์และเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีสำหรับใช้เพาะปลูกในช่วงเวลาที่ต้องการ เกษตรกรส่วนใหญ่จะนำเมล็ดที่เก็บไว้จากฤดูก่อนมาเป็นเมล็ดพันธุ์ หรือซื้อหา แบ่งปันจากเพื่อนบ้าน หรือตามร้านค้า/หรือเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งมีปริมาณไม่เพียงพอหรือทันต่อความต้องการของเกษตรกร ดังนั้น เมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่ที่ใช้เพาะปลูกจึงมีคุณภาพต่ำ เช่น อัตรา

ความงอกต่ำ ขาดความสม่ำเสมอ ผลผลิตจึงต่ำและขาดคุณภาพส่งผลให้การวางแผนการผลิตถั่วเขียว และปริมาณการผลิตที่แท้จริงกระทำไต่ยาก ไม่เป็นไปตามแผนที่ต้องการ นอกจากนี้ การผลิตถั่วเขียวยังขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ซึ่งราคาจะเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดการผลิต ตลอดจนนโยบายประกันราคาพืชผลชนิดอื่นมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากและส่งผลกระทบต่อการผลิตถั่วเขียว ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่เสถียร

1.4 ถั่วลิสง

1.4.1 สถานการณ์ถั่วลิสงในอาเซียน

ในอาเซียนมีประเทศผู้ผลิตถั่วลิสง 8 ประเทศ ในจำนวนนี้การผลิตของไทยจัดอยู่ในอันดับ 4 แต่ถ้านับเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีแนวชายแดนติดกับไทย ซึ่งได้แก่ เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา แล้ว ไทยผลิตถั่วลิสงได้มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากเมียนมาร์ แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ พบว่าปี 2556 ไทยมีผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่เพียง 259 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งน้อยกว่า สปป.ลาว ที่ผลิตได้ 341 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งที่ สปป.ลาว ต่ำกว่าไทยทั้งด้านเมล็ดพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิต แต่การที่ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ของไทยน้อยกว่า สปป.ลาว นั้นอาจเนื่องมาจากดินของ สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นดินภูเขาไฟที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงโดยธรรมชาติ นอกจากนี้ สปป.ลาว ยังใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงซึ่งเป็นพันธุ์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วจากไทย และเวียดนามในการผลิต

1.4.2 สถานการณ์ถั่วลิสงในประเทศไทย

นอกจากผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ที่ไทยผลิตได้ค่อนข้างน้อยแล้ว ในด้านปริมาณผลผลิตถั่วลิสงที่ผลิตได้ พบว่า ใน 11 ปี ที่ผ่านมา การผลิตถั่วลิสงของไทยไม่พอต่อความต้องการ ในช่วงปี 2546 ถึงปี 2556 การนำเข้าถั่วลิสงมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.32 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามอัตราการเติบโตของพื้นที่ผลิตถั่วลิสงลดลงร้อยละ 1.41 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรหันไปปลูกพืชอื่นที่ได้ราคาดีกว่า ในขณะที่ราคาผลผลิตถั่วลิสงไม่จูงใจ และต้นทุนการผลิตสูง นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมมีการส่งออกผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ปัจจุบันไทยพึ่งพาการนำเข้าถั่วลิสงจากประเทศนอกกลุ่มอาเซียน เช่น จีน และอินเดีย เป็นต้น หากประเทศเหล่านี้ประสบปัญหาไม่สามารถส่งผลผลิตถั่วลิสงให้ไทยได้ในอนาคต อาจก่อให้เกิดความขาดแคลนต่อภาคอุตสาหกรรมของไทย การส่งเสริมให้ประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกับไทยเพื่อให้เป็นฐานการผลิตถั่วลิสงจะช่วยลดความเสี่ยงนี้ได้ ข้อได้เปรียบของ เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา คือ มีดินที่อุดมสมบูรณ์ มีค่าแรงถูก มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกัน มีความเป็นญาติพี่น้องกันตามแนวชายแดน

ในด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ผลจากการปรับค่าแรงขั้นต่ำ ทำให้ค่าแรงของไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของไทยสูง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมซื้อถั่วลิสงในราคาใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงขายได้ราคาต่ำ ไม่คุ้มทุน เกษตรกรบางรายจึงหันไปปลูกพืชอื่นที่ราคาดีกว่าแทน อนึ่ง วิธีการปลูกของเกษตรกร พบว่า มีการใช้สารเคมี เช่น สารป้องกันกำจัดวัชพืช และศัตรูพืชสูงกว่าที่มีการแนะนำกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงเท่าที่ทำได้ ส่งผลให้มีสารเคมีตกค้างในผลผลิตสูง และทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามมา ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนากระบวนการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักรกลการเกษตร เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร และให้การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ในด้านการผลิตถั่วลิสงอย่างปลอดภัยและมีต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม นับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สมควรกระทำ

สถานการณ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง ในไทย

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เป็นพืชที่ไทยมีจุดแข็งในด้านงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ และเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ไทยยังมีเทคโนโลยีในการผลิตอาหารสัตว์ที่ดีที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง รวมทั้งมีการส่งออกอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น แต่จะมีความเสี่ยงในด้านปริมาณและราคาของผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อช่วยสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของวัตถุดิบ

ถั่วเหลือง

เป็นพืชเศรษฐกิจ 1 ใน 5 พืชที่อาเซียนจัดเป็นพืชนำร่องที่มีความสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากเป็นพืชสำคัญที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและใช้กับอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมน้ำมันพืช และอุตสาหกรรมอาหารมนุษย์ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัจจุบันอัตราการเติบโตของพื้นที่ปลูกในประเทศไทยลดลงมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งปัจจุบันและอนาคตไทยยังมีความจำเป็นต้องนำเข้าผลผลิตจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากประเทศที่ปลูกถั่วเหลือง ดัดแปลงพันธุกรรม ทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศ และมีความเสี่ยงสูงมากในด้านการนำเข้าในประเทศอย่างยั่งยืน

ถั่วเขียว

เป็นพืชหนึ่งที่อยู่ในสถานการณ์ที่ขาดความมั่นคงของอุปทาน เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อุปสงค์เพิ่มขึ้น จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตและส่งออก ดูเหมือนจะไม่น่าขาดแคลน และยังมีส่งออกในปริมาณมากด้วย แต่ข้อเท็จจริงแล้วมีการใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารลดลง เนื่องจากมีอุปทานของผลผลิตและราคาที่ไม่แน่นอน จึงทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูป โดยเฉพาะการผลิตวันเส้นหันไปใช้วัตถุดิบอื่นที่มีราคาถูกกว่าแทน

ถั่วลิสง

มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของประเทศ และอุตสาหกรรมในด้านนี้ของไทยยังมีศักยภาพอีกมากในการผลิต เพื่อบริโภคและส่งออก แต่สถานการณ์การผลิต ณ ปัจจุบันมีการผลิตลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยต้องนำเข้าถั่วลิสงในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ปัญหาการผลิตในประเทศ คือ การขาดแคลนพันธุ์ดีและเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพเหมาะแก่การเพาะปลูก ตลอดจนเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวที่ลดการสูญเสียและประหยัดแรงงาน โดยเฉพาะการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็กในการปลูกและเก็บเกี่ยว

ศักยภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกลือ กัวเขียว และกัวลิสง ในลาว กัมพูชา และเมียนมาร์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

มีศักยภาพที่จะใช้เพื่อนบ้านทั้ง 3 ประเทศ เป็นฐานการผลิต จากการประเมินคาดว่าจะสามารถผลิตได้เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในอนาคต

กัวเกลือ

มีเพียงลาวประเทศเดียวที่มีอัตราการเติบโตของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่วนอีก 2 ประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตที่ลดลง และโอกาสที่จะผลิตได้ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในไทยมีน้อยมาก ยกเว้นการผลิตเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารมนุษย์ เช่น การผลิตนมกัวเกลือ ซึ่งมีความต้องการไม่มากเท่าในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์

กัวเขียว

ปริมาณการใช้ประโยชน์ในไทยมีน้อยกว่าปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มของการเป็นผู้ส่งออกมากขึ้น ประกอบกับกัมพูชาและเมียนมาร์ มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น จึงมีศักยภาพที่จะใช้กัมพูชาและเมียนมาร์ในการผลิตกัวเขียว เพื่อความมั่นคงของการใช้ประโยชน์ในการส่งออก

กัวลิสง

ไทยต้องนำเข้าและมีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้าผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 3 ประเทศ เนื่องจากมีอัตราการเติบโตของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากเมียนมาร์ประเทศเดียวก็เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในประเทศไทย

